

*Ходжикян Д. Р.,**викладач кафедри української та іноземних мов
Одеського державного аграрного університету**Шумська І. А.,**викладач кафедри української та іноземних мов
Одеського державного аграрного університету*

АНГЛІЙСЬКІ НЕОЛОГІЗМИ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

Анотація. Об'єктом дослідження є неологізми англійської мови у сфері економічної діяльності людини й особливості їх перекладу українською мовою.

Як і інші мови, англійська мова постійно змінюється. З'являються нові слова та нові інтерпретації вже наявних слів. Ці поняття називають неологізмами – новими словами, мовними нововведеннями, які позначають нові предмети, явища або процеси. Саме неологізми можуть пояснити й описати реалії сьогодення по-новому, висловити все багатство людських знань. Поява нової лексики у сучасній англійській мові – активний процес поповнення її словникового складу внаслідок прогресу у кожній галузі науки та суспільного життя. В англійській мові у середньому за рік з'являється 800 нових слів – більше, ніж у будь-якій мові світу, тому перед мовознавцями постає завдання фіксувати такі слова, а також досліджувати їх специфіку творення і функціонування. Неологізми не зареєстровані у словниках, тому переклад таких слів викликає певні труднощі, оскільки перекладач повинен сам встановити значення нової одиниці, знайти відповідні слова та наділити їх відповідною граматичною формою. Перекладачам необхідно також розуміти основні способи перекладу неологізмів, короткий огляд яких із прикладами було наведено у статті. До таких способів належать транскрибування, транслітерація, калькування й описовий переклад. Найбільш поширеним прийомом перекладу є описовий спосіб, який часто застосовується під час перекладу тих економічних понять, які вже відомі, але тільки зараз з'являються в українській мові. Описовий переклад часто застосовують паралельно з калькуванням. Транслітерація або транскрипція застосовуються за відсутності нового економічного поняття в українській мові. Цей вид перекладу передбачає відтворення форми лексичної одиниці оригіналу за допомогою літер мови перекладу. Часто жоден зі способів передання значень англійських неологізмів не є досконалим і не забезпечує адекватний переклад. Тому перекладачу потрібно проявити майстерність у виборі того чи іншого прийому перекладу та знайти свої варіанти перекладу на основі знання контексту.

Ключові слова: неологізми, економічний, лексична одиниця, словниковий склад, транслітерація.

Постановка проблеми. Мова перебуває у тісному взаємозв'язку з усіма сферами життя людини, тому вона швидко реагує на усі зміни. Серед усіх складників мови саме лексика зазнає найбільших змін; утворюються нові слова, мовні нововведення, які позначають нові предмети, явища або про-

цеси. Переклад таких слів – один із найскладніших процесів, оскільки такі слова ще не фіксуються словником.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато відомих вчених досліджували проблему виникнення неологізмів і їх перекладу, зокрема Л.С. Бархударов, Ю.А. Зацний, В.І. Карaban, В.Н. Комісаров, М.Я. Цвілінг, А.В. Янков, Ю.О. Жлуктенко, Р.П. Зорівчак, Є.М. Верещагін, В.Г. Костомаров та ін. Серед сучасних дослідників варто виокремити О.І. Дзюбіну та М.О. Шутову, котрі розглядали теорії утворення неологізмів і їх класифікації, а також Т. Данкевич та І.В. Козаченко, які вивчали особливості перекладу англійських неологізмів українською мовою [1, с. 5]. Аналіз останніх досліджень показав, що, незважаючи на загальновідомі способи перекладу неологізмів, існують також і суперечності стосовно перекладу нової лексики завдяки швидкому поповненню її в англійській мові, тому багато науковців шукають нові шляхи перекладу неологізмів.

Метою статті є аналіз наявних способів перекладу неологізмів в англійській мові. Об'єктом дослідження виступають англійські неологізми у сфері економіки, предметом – способи перекладу неологізмів у сфері економіки.

Виклад основного матеріалу. Оскільки поняття «неологізм» відносно і те, що було неологізмом сто або навіть п'ятдесят років тому, уже не є ним нині з огляду на розвиток суспільства, науки й техніки, а отже, і мови [2, с. 23], термін «неологізм» (від грец. νεός – молодий, новий і λογισμός – судження, вислів) позначає новостворену лексичну одиницю – слово або фразу, ще не включену до загальноживаної мови, котра перебуває у процесі входження у загальне використання і є новою або за формою, або за змістом.

Джудіт Пуенте дає таке визначення неологізму: «neologism stands for new words, word – combinations or fixed phrases that appear in the language due to the development of social life, culture, science and engineering» [3]. Схоже визначення можна знайти у працях В.Н. Комісарова. За його словами, неологізми, суть яких полягає у найменуванні нового предмета або явища, є новими словами або словосполученнями, поява яких викликана соціально-політичними змінами, розвитком науки та техніки, а також новими умовами побуту [4, с. 43].

Деякі лінгвісти, наприклад, Л. Кліменко, вважають, що поповнення словникового складу англійської мови є наслідком двох головних процесів: «процесів зростання» (processes of growth), завдяки яким у мову входять нові слова, та «процесів змін» (processes of change), завдяки яким наявні одиниці

знають змін значення [5, с. 56]. Інакше кажучи, збагачення лексичного рівня відбувається двома шляхами: кількісним та якісним поповненням. У свою чергу, кількісне поповнення відбувається шляхом внутрішніх і зовнішніх процесів. Під внутрішнім процесом розуміють поповнення словникового складу за рахунок його власного потенціалу. Це продуктивний спосіб поповнення – словотвір. Зовнішнім процесом поповнення називають запозичення. Під якісним поповненням розуміють зміну семантичної структури слова. До таких змін належать: генералізація (розширення значення); спеціалізація (звуження значення); метафора та метонімія (перенос значення); деградація й елевация (погіршення та покращення значення) [5, с. 56].

З огляду на спосіб творення всі неологізми, які виникли останнім часом в англійській мові, розділяють на фонологічні, запозичення, семантичні та синтаксичні. До «сильних» неологізмів можна віднести запозичення, які відрізняються фонетичною дистрибуцією, не характерною для англійської мови, а також нетиповим морфологічним членуванням [6]. До «слабких» неологізмів відносять семантичні інновації – слова, у котрих нове значення передається формою, наявною в мові. Синтаксичні неологізми утворюються за прикладами вже наявних у мовній системі слів. Ідеться про словотвір, про такі регулярні словотвірчі процеси, як конверсія, афіксація, компресія, аббревіатура, дезафіксація, основоскладання, відокремлення значень. Наприклад, афіксація: *workaholic* (людина, яка любить працювати).

Переклад неологізмів – це складний процес. К.В. Телькова вважає, що найбільше труднощів пов'язано зі з'ясуванням значення слова. Якщо перекладач знає спосіб утворення неологізмів, йому легше з'ясувати значення і здійснити адекватний переклад [7].

Усі автори, які вивчають проблему перекладу неологізмів, вважають, що це один із найскладніших процесів, оскільки такі слова ще не фіксуються словником. За твердженням К.М. Машковцевої: «Неологізми є особливим шаром лексики кожної мови, який має статус найбільш нестійкого та змінюваного, що робить неможливим укладання загального словника неологізмів» [8, с. 27].

Неологізми охоплюють майже всі сфери життя людини. Багатим джерелом неологізмів стала економічна сфера. Економіка охоплює різні сфери діяльності: торгівлю, промисловість, біржову діяльність, сільське господарство, тому під час перекладу економічної лексики слід враховувати специфіку кожної галузі та шукати найбільш точний переклад певного виразу чи слова.

Адекватний переклад економічного терміна прискорює процес обміну інформацією між фахівцями по всьому світу. Під час перекладу лексичної одиниці потрібно враховувати особливості економічної лексики загалом, а саме точність інформації, відсутність емоційного забарвлення, стислість і систематичність [9].

Не існує універсального способу перекладу неологізмів, тому у сучасній науковій літературі виділяють найбільш поширені способи передачі економічних неологізмів:

- 1) транслітерацію або транскрипцію;
- 2) калькування;
- 3) описовий спосіб.

Під час перекладу економічних неологізмів слід враховувати і способи їх утворення. Наприклад, префіксація (*sure – ensure, insure*), суфіксація (*competes, competitor,*

competitive, competitiveness), словоскладання (*book-keeper, costprice*), конверсія (іменник *deposit – внесок, депозит* (у банку) та дієслово *to deposit – давати на зберігання, депонувати, класти у банк*). В економічних текстах часто зустрічаються «ланцюжки іменників», тобто фрази, які виражаються іменником, наприклад, *brand name, free market economy, monopoly control*. Аббревіатури також розповсюджені у текстах: *CMV (current market value – поточна ринкова вартість), GDP (gross domestic product – валовий національний продукт)*.

Для перекладу нових номінацій застосовують такі способи: підбір аналогу, транскрипцію, транслітерацію, калькування, а також спосіб прямого включення. Одними з найпоширеніших технік перекладу є транскрибування та транслітерація, коли переклад нової номінації передається за допомогою українських звуків чи букв: *beatboxing – бітбоксинг; carsharing – каршеринг; newsmaker – н'юсмейкер* [10]. Найчастіше цей прийом застосовують під час перекладу термінів і власних назв: імен, прізвищ, географічних назв, назв організацій тощо. Наприклад, «юзер» (від *user – користувач*). *Post-fordism* – укр. «пост-фордизм» (перехід від масового виробництва продукції на спеціалізоване за допомогою сучасної техніки). Неологізм було перекладено транслітерацією. *Sluggflation* – англо-англійський словник дає таке визначення: «a combination of sluggish growth and rising inflation in the economy» (фактично позначає те саме явище, яке позначалося раніше словом *stagflation*) і використовується для характеристики стану економіки у Великій Британії. Найкраще у цьому разі буде застосувати транскрипцію, отже, переклад буде звучати як укр. «слагфляція», подібно до інфляції та стагфляції [11]. *Techno-migrant* – «фахівець у сфері сучасної техніки, особливо із країн, що розвиваються, який емігрує в розвинену країну, особливо у США». Переклад неологізму аналогічний до попереднього, тобто для професійної сфери вживання кращим буде прийом транскрипції – укр. «техномігрант», а для широкого кола використання – «фахівець, який емігрував працювати закордон» [12].

У транслітерації передається графічна форма (буквенний склад) слова. Поширеним способом у сучасній перекладацькій практиці є транскрипція зі збереженням деяких елементів транслітерації [13].

Оскільки фонетична система англійської й української мов відрізняються, то цей спосіб не передає англійської вимови у точності. Існують випадки, коли транскрипція поєднується із транслітерацією: *flash mob – флеш моб; street art – стріт-арт; jetsetter – джетсетер; crowd surfing – крауд-серфінг* (передача людини з рук у руки) [10]. Елементи транслітерації під час транскрибування виявляються у транслітерації невимовних звуків; транслітерації редукованих голосних; передачі подвоєних приголосних; за наявності декількох варіантів вимови зазвичай вибирається варіант, найближчий до графіки [11].

Наступний спосіб перекладу – калькування, або дослівний переклад. Це заміна складових частин – морфем чи слів (у випадку стійких словосполучень) запозиченого слова (словосполуки) їхніми лексичними відповідниками у мові перекладу. Найчастіше він використовується, якщо нова лексема нещодавно з'явилася у загальному використанні. Цей спосіб буде доцільним лише для еквівалентної лексики [2, с. 50]. Прикладами можуть слугувати слова: *black tourism – чорний туризм, whitelist – білий список; mountain bike – гірний велосипед; flexischooling – навчання з рухливим графіком* [14].

Особливість калькування як засобу передачі неологізму – у збереженні незмінної внутрішньої форми лексичної одиниці. Калькування як прийом створення еквівалента схожий на буквальный переклад – еквівалент цілого створюється за допомогою простого складання еквівалентів його складників. Так, наприклад, англійське слово *multicurrency* складається з «multi» та «currency», обидва можна перекласти окремо як «багато» та «валюта», шляхом складання отримуємо «багато-валютний». Калькуванню піддаються тільки неологізми складного слова: *skydiver* – «скайдайвер», *to check in* – «зачекинитися» (відзначити своє географічне розташування у соціальній мережі за допомогою смартфона), *antihero* – «антигерой». Перевагою прийому калькування є стислість і простота отриманого за його допомогою еквівалента, а також однозначна співвіднесеність із вихідним словом [13]. *Interbank market* – укр. «міжбанківський ринок». Для перекладу цього неологізму був використаний прийом калькування [11]. *Econophysics* – останнім часом деякі вчені вважають, що «поведінка» світової економіки нагадує поведінку електронів або молекул води, які взаємодіють між собою. Саме тому виник цей неологізм. Він позначає застосування принципів математичної фізики до дослідження фінансових ринків. Маючи справу зі складним неологізмом такого типу, найкраще застосувати прийом калькування: *econophysics* = *econo* + *physics*, «*econo*» – першу частину перекладемо шляхом транскрипції «*econo*», оскільки для українських читачів воно буде зрозумілим, а другу – «*physics*» – звичайним способом: «фізика», й отримаємо переклад укр. «еконофізика» [11].

Особливо складною є передача неологізму засобами іншої мови. Подеколи перекладачі змушені вдаватися до використання контекстуального перекладу або опису. Так, якщо неологізм належить до безеквівалентної лексики, то під час його перекладу українською мовою можна зіштовхнутися з певними труднощами. Тут єдиним доцільним способом перекладу є пояснювальний описовий метод. Прикладами можуть слугувати лексеми: *schooler* – людина, котра відвідує школу; *crackberry* – людина, яка нав'язливо використовує свій BlackBerry (марка телефону, започаткована канадською телекомунікаційною компанією); *sound bite* – короткий, змістовний уривок із інтерв'ю як частина політичної промови [10, с. 3].

Ю.І. Дроб'язко характеризує цей спосіб таким чином: описовий переклад – це такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли простий термін замінюється у мові перекладу словосполученням, яке адекватно передає зміст цього простого терміна, наприклад: *maisonette* – квартира (помешкання) на двох рівнях (на двох поверхах) [14].

До описового перекладу висувають такі вимоги:

- 1) переклад повинен точно відбивати основний зміст позначеного терміном поняття;
- 2) опис не повинен бути надто докладним;
- 3) синтаксична структура словосполучення не повинна бути складною [14].

Здебільшого описовий переклад використовують тоді, коли складно передати неологізм за допомогою транслітерації, транскрипції та калькування. Найчастіше це трапляється тоді, коли поняття, явище, предмет, який називає неологізм, відсутній у мові перекладу. Наприклад, *carsharing* (*car-pooling* AmE) – спільне користування автомобілем (наприклад, сусідами) з метою скорочення кількості транспортних засобів

на дорогах і зменшення таким чином негативного впливу на навколишнє середовище [15, с. 178].

Часто описовий переклад використовують для перекладу неологізмів, що мають метафоричну форму або містять слова, які не мають еквівалентів в українській мові. Наприклад: *X-card* – різдвяна листівка; *escarpment* – укіс земляної дамби; *sproofer* – засіб відволікання. Описовий переклад здійснюється різноманітними засобами. Один із них – пояснювальний засіб, оскільки тут пояснюються суттєві елементи значення перекладного слова. Так, неологізми, утворені шляхом зрощення основи одного слова з усиченою основою іншого слова або двох усичених основ, здебільшого перекладаються пояснювальним засобом. Розглянемо приклади: *forex* – (*foreign* + *exchange* = *forex*) – резерви в іноземній валюті; *impex* – (*import* + *export* = *impex*) – експортно-імпортні операції; *advermation* – (*advertisement* + *information* = *advermation*) – рекламна інформація.

Fill-or-kill order – укр. «наказ клієнта брокеру, що повинен бути негайно виконаний або анульований». Дуже цікавий неологізм, якщо дослівно перекласти, то маємо «виконай-або-вбий наказ». На біржі, як ми знаємо, треба діяти не гаючись, і наказ клієнта брокер повинен виконати негайно, тому що курси продажу або покупки, ставки змінюються щосекунди, і той, хто не встиг, не отримує прибутку. Знову ж таки, був застосований прийом описового перекладу [11].

Наступна група неологізмів перекладається за допомогою описового перекладу, пояснювального засобу, тому що жоден інший прийом не задовольняє вимоги сучасного перекладу. Ці неологізми є термінами сучасної економіки Англії та США і не мають аналогів в українській мові.

Carryback – «перенесення збитків на більш ранній період». Неологізм утворений за допомогою словоскладання. *Dividend-right certificate* – «сертифікат, який дає право на отримання дивідендів». Семантичний неологізм. *Reengineering* – «скорочення працівників». Неологізм був утворений за допомогою афіксації, префікс «*re*» додали до вже наявного у мові слова, хоча воно і набуло дещо нового значення. *Downaging* – «скорочення штатів за ознакою віку» (тобто звільняють насамперед робітників середнього та літнього віку і замінюють їх молодими). Неологізм був утворений словоскладанням [12]. Пояснювальний переклад ближчий до тлумачення слова, але він усе ж таки залишається перекладом. Утім, навіть за оптимального підбору пояснювального еквівалента для нього характерний такий недолік, як багатослівність. Наприклад: *teleshopping* – «навчальна програма по телебаченню», *teleshopping* – «заказ покупки по телефону» [15, с. 178].

Інший засіб описового перекладу – підставний засіб. Наприклад, *order interval* – укр. «цикл замовлення» (інтервал між послідовними замовленнями). У цьому випадку використовується описовий переклад, підставний засіб, оскільки в українській мові вже існувало слово, яке би могло передати значення англійського. Ще один приклад, котрий перекладається шляхом підставного засобу описового перекладу: *Managed floating rate* – мінливий курс, що коректується. «*Managed*» переклали як «що коректується», оскільки тут спостерігається збіг значень у межах пари лексикографічних відповідностей [11].

Goldilocks economy – цей неологізм виник останніми роками для позначення тимчасового стану економіки у деяких розвинутих країнах, котрі характеризуються стійкими темпами росту і низьким рівнем інфляції. В англо-англійському слов-

нику ми знайдемо таке визначення: «A term developed in the mid 1990s to describe the positive performance of the economy as not too hot, not too cold; just right» Найкраще у перекладі цього неологізму було би скористатися описовим перекладом, зокрема підставним засобом, отже, його український еквівалент звучить як «золота економіка» або «політика золотої економіки» [11].

Наступна група неологізмів перекладена також за допомогою підставного засобу, але тут не буде повного збігу об'ємів значень, а відбудеться семантична трансформація. У перекладі цих неологізмів спостерігається звуження значення. Наприклад: transition country – «країна з перехідною економікою» (але дослівно «країна переходу»). Industrial country – «промислово розвинута країна» (але дослівно «промислова країна»). У зв'язку із глобалізацією економіки та бізнесу, яка принесла не тільки широкі можливості, а й нові серйозні проблеми, виникли такі неологізми, як antiglobalization – «антиглобалізація» [11].

Деякі неологізми перекладаються за допомогою описового способу, щоб досягти максимальної точності розуміння процесу, що позначається. Із прикладів помітно, що дослівний переклад кожного з компонентів англійського слова не дає уявлення про його загальне значення. Українською мовою такі одиниці передаються розгорнутим описом. Описовий переклад як вид перекладу неологізмів має свої переваги й недоліки. Перевагою є те, що за допомогою описового перекладу можна перекласти будь-який неологізм. Основний недолік полягає у тому, що не завжди можна правильно й чітко тлумачити значення нового слова. Отже, описовий спосіб використовується тоді, коли в українській мові не існує еквівалента іншомовного неологізму і поняття, яке позначається, є маловідомим.

Висновки. Кожен із перерахованих методів перекладу неологізмів характеризується як перевагами, так і недоліками. Вибір того або іншого способу зумовлений семантичними та морфологічними характеристиками неологізму, а також завданнями, які ставить перед собою перекладач. Тому, зіштовхнувшись із труднощами, доцільно комбінувати різні способи перекладу для досягнення найкращого результату. Потрібно прагнути, щоб еквівалент неологізму відповідав правилам мови перекладу.

Література:

1. Грицай І. Описовий переклад неологізмів в межах концептуальних систем «Людина і світ» та «Спосіб життя і дозвілля». URL: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/hrytsai_opysovy.pdf (дата звернення: 10.09.2021).
2. Слепович В.С. Курс перевода (английский ↔ русский язык). Translation Course (English ↔ Russian). Минск : Тетра-Системс, 2003. 320 с.
3. De Puente Judith. Translating neologisms: Prezi. URL: <https://prezi.com/i8imeebaldu/translating-neologisms/> (дата звернення: 12.09.2021)
4. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение : учебное пособие. Москва : ЭТС, 2017. 424 с.
5. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. Київ : Академія, 1999. 288 с.
6. Гладка О.В. Особливості утворення фонологічних неологізмів в англійській мові. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2013/osoblyvosti-utvorennya-fonolohichnyh-neolohizimiv-v-ahhlijiskij-movi/> (дата звернення: 15.09.2021)
7. Телькова К.В. Особливості перекладу неологізмів в політичному дискурсі. URL: <http://intkonf.org/telkova-k-v-osoblyvosti-perekladu-neologizmiv-v-politichnomu-diskursi/> (дата звернення: 16.09.2021)

8. Машковцева К.М. Особливості перекладу неологізмів з англійської мови українською на матеріалі трактату Є. Саїда «Орієнталізм». URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukstud/18/8.pdf> (дата звернення: 16.09.2021)
9. Talbot J. Taylor. Linguistic Theory and Structural Stylistics. Oxford: Pergamon Press, 1981.
10. Лобода В.А. Основні способи перекладу неологізмів англійської мови. URL: http://www.vtei.com.ua/konfa/03_10_19/1/5.pdf (дата звернення: 19.09.2021)
11. Особливості адекватного перекладу неологізмів сфери економіки, комп'ютерних технологій та Інтернет. URL: https://stud.wiki/languages/2c0b65635b3ad78b4d43a88421306c37_1.html (дата звернення: 23.09.2021)
12. Практика перекладу неологізмів сфери економіки. URL: https://studopedia.ru/21_117966_IV-praktika-perekladu-neologizmiv-sferi-ekonomiki.html (дата звернення: 23.09.2021)
13. Комиссаров, В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : учебник. Москва : Высшая школа, 1990. 253 с.
14. Зацний Ю.А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український словник. Вінниця : Нова книга, 2008. 360 с.
15. Драбов Н. До питання перекладу англійських неологізмів. URL: http://dspu.edu.ua/sites/youngsc/AQGS/2015_13/ (дата звернення: 30.09.2021)

Shumska I., Khodjikian D. English neologisms in the field of economics and methods of their translation

Summary. The object of this study is the neologisms of the English language in the field of human economic activity and the peculiarities of their translation into Ukrainian.

Like other languages, English is constantly changing. New words and new interpretations of existing words appear. These concepts are called neologisms – new words, linguistic innovations that denote new objects, phenomena or processes. It is neologisms that are able to explain and describe the realities of today in a new way, to express all the richness of human knowledge. The emergence of new vocabulary in modern English is an active process of replenishing its vocabulary as a result of progress that is taking place in every field of science and society. An average of 800 new words appear in English each year, more than in any other language in the world. Therefore, linguists are faced with the task of recording such words, as well as to study their specifics of creation and functioning. Neologisms are not registered in dictionaries, so the translation of such words causes some difficulties, as the translator must establish the meaning of a new unit, find the appropriate words and give them the appropriate grammatical form. Translators also need to understand the basic ways of translating neologisms, a brief overview of which with examples was given in the article. Such methods include transcription, transliteration, tracing and descriptive translation. The most common method of translation is the descriptive method, which is often used in the translation of economic concepts that are already known, but only now appear in the Ukrainian language. Descriptive translation is often used in parallel with tracing. Transliteration or transcription is used in the absence of a new economic concept in the Ukrainian language. This type of translation involves reproducing the form of the lexical unit of the original using the letters of the language of translation. Often none of the ways of conveying the meanings of English neologisms is perfect and does not provide adequate translation. Therefore, the translator needs to show skill in choosing a particular method of translation and find their own translation options based on knowledge of the context.

Key words: neologisms, economic, lexical unit, vocabulary, transliteration.